

25.10.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**25 Ekim 2023
Çarşamba**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

25 Ekim 2023 Çarşamba

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

MİLLETLERARASI ANDLAŞMALAR

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Alanında İşbirliği Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7731)
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Temsil Edilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı Tarafından Temsil Edilen Birleşmiş Milletler Arasında Anlaşma Mektubunun Onaylanması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7732)
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hibe Anlaşmasının Yürürlüğe Girmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7733)

CUMHURBAŞKANI KARARI

- Yükseköğretim Öğrencilerine Teknolojik Cihaz ve İnternet Desteği Verilmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7734)

YÖNETMELİKLER

- Strateji ve Bütçe Başkanlığı Strateji ve Bütçe Uzmanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

- Anayasa Mahkemesinin 10/5/2023 Tarihli ve 2022/53952 Başvuru Numaralı Kararı

Yumurta üreticilerine yönelik soruşturmada sözlü savunmalar alındı

Yumurta üretimi alanında faaliyet gösteren teşebbüsler hakkında yürütülen rekabet soruşturması kapsamında sözlü savunma toplantısı yapıldı.

Yumurta üretimi alanında faaliyet gösteren teşebbüslerin sözlü savunma toplantısı yapıldı. Rekabet Kurumu'ndaki toplantıda, Kurum Başkanı Birol Küle, yumurta üretimi alanında faaliyet gösteren teşebbüslerin Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ilgili maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla soruşturma açıldığını anımsattı.

Soruşturma heyeti temsilcisi, yumurta üretimi alanındaki Abaloğlu Balık ve Gıda Ürünleri AŞ, A.B Gıda San. ve Tic. AŞ (AB Gıda), Bilken Tarım Gıda San. Tic. Ltd. Şti. (Bilken), Büyük Şişman ve Gıda Mad. Tic. Ltd. Şti. (Büyük Şişman), Coşkun Gıda Hayvancılık İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Coşkun Gıda), Çorum Yumurta Üretim Pazarlama AŞ (Çorum Yumurta), Güres Tavukçuluk Üretim Pazarlama ve Ticaret AŞ (Güres), Işık Yumurta Gıda Sanayi Ticaret AŞ (Işık Yumurta), Ka-Yum Gıda-Hayvancılık-Tarım Ürünleri ve İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Kayum), Kaytaş Kayseri Tavukçuluk Sanayi ve Ticaret AŞ (Kaytaş), Kumartaşlı Gıda ve Nakliye Tic. ve San. Ltd. Şti. (Kumartaşlı), Kula Yağ ve Emek Yem Sanayi Ticaret AŞ (Emek Yem), MNS Yumurta, Hayvancılık Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Mns), Rana Tarım Hayvancılık Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. (Rana Tarım), Verim Gıda Ürünleri Sanayi ve Ticaret AŞ (Verim Gıda), Tekkeli Gıda Sanayi Tic. Ltd. Şti.

(Tekkeli) ve Türe Gıda Entegre Besicilik Tavukçuluk Zahirecilik İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti'nin (Türe) Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ilgili maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla soruşturma başlatıldığını ifade etti.

Soruşturma kapsamında gerçekleştirilen yerinde incelemelerde elde edilen deliller sonucunda Kurulun, Afyon Yumurta İthalat İhracat ve Ticaret AŞ (Afyon Yumurta), Düzce Natural Gıda San. Ltd. Şti. (Düzce Natural), Ege Sarrafiye Tarım Hayvancılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Ege Sarrafiye), Elagöz Hayvancılık Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Elagöz), Ercanlar Yumurta Yarka Yem Gıda İnşaat Nakliyat Sanayi ve Ticaret AŞ (Ercanlar), Galata Deniz Ürünleri Gıda Hayvancılık Dış Ticaret Ltd. Şti. (Galata), Haşinoğlu Yumurta İmalat Ticaret ve Sanayi AŞ (Haşinoğlu), İşlek Gıda Sanayi Ticaret ve Pazarlama Ltd. Şti. (İşlek Gıda), Keskinoglu Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri Sanayi Ticaret AŞ (Keskinoglu), Key Tavukçuluk Gıda Pazarlama İthalat İhracat Ltd. Şti. (Key Tavukçuluk), Myg Nest İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti. (Myg Nest), Nuregg Pazarlama Danışmanlık Yem Enerji Madencilik Besi Taşımacılık İnşaat Sanayi ve Ticaret AŞ (Nuregg), Özlem Tarım Ürünleri AŞ (Özlem Tarım), Set Yumurta Gıda Tarım Hayvancılık Bilişim Taahhüt Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Set Yumurta), Tekinler Tarım İşletmesi Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Tekinler), Türem Tarım Hayvancılık ve Ticaret AŞ (Türem) ve Ulu Tarım Hayvancılık Sanayi ve Ticaret Pazarlama Ltd. Şti'nin (Ulu Tarım) ilgili Kanun'u ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla soruşturma açılmasına ve ilgili soruşturmanın Kurulun kararıyla daha önce açılan soruşturmaya birleştirilerek yürütülmesine karar verildiğini anlatan soruşturma heyeti temsilcisi, dosya kapsamındaki tespitler çerçevesinde, soruşturmadan Myg Nest'in çıkarılmasına ve Ada Yumurta Üretim Gıda Pazarlama Paketleme ve Satış Gürcan Karayılan'ın (Ada Yumurta) soruşturmaya dahil edilmesine karar verildiğini söyledi.

Temsilci, hakkında soruşturma yürütülen Verim Gıda, AB Gıda, Abalıoğlu, Bilken, Büyük Şişman, Güres, Kumartaşlı, Mns, Türe, Coşkun Gıda, Türem, Set Yumurta, Haşinoğlu ve Afyon Yumurta'nın soruşturma devam ederken uzlaşma talebinde bulunduğunu dile getirerek, teşebbüslerle yürütülen uzlaşma süreçleri sonucunda ihlalin varlığını ve kapsamını kabul eden teşebbüsler hakkındaki soruşturmanın Kurulca sonlandırıldığını ifade etti.

Temsilci, yapılan incelemelerde, yumurta sektöründe üretici olarak faaliyet gösteren teşebbüslerden bazılarının rakipleriyle yumurta ürününün fiyatını tespit etmek ve bölge paylaşımında bulunmak suretiyle bir anlaşma içinde olduklarına ilişkin delillerin elde edildiği belirterek, delillerin, Çorum Yumurta, Düzce Natural, Ege Sarrafiye, Elagöz, Ercanlar, Galata, Key Tavukçuluk, Nuregg, Özlem Tarım, Tekinler, Tekkeli ve Ulu Tarım'ın Kanun'u ihlal ettiklerini, muafiyetten yararlanamayacaklarını ve söz konusu teşebbüslere idari para cezası uygulanması gerektiğini kaydetti.

Haklarında soruşturma yürütülen, Ada Yumurta, Işık Yumurta, Kaytaş, İşlek Gıda, Kayum, Keskinoglu, Emek Yem ve Rana Tarım'ın Kanun'u ihlal ettiklerine yönelik

bulguya ulaşamadığını bildiren temsilci, bu teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına yer olmadığı kanaatine varıldığını dile getirdi.

Temsilci, Elagöz, Tekinler, Key Tavukçuluk, Düzce Natural, Nuregg, Özlem Tarım, Ege Sarrafiye ve Ulu Tarım için ihlalin 1 yıldan kısa sürdüğünü, Çorum Yumurta, Ercanlar, Galata ve Tekkeli için ise ihlal süresinin 1-5 yıl olduğunu belirterek şunları kaydetti: "Bu nedenle Çorum Yumurta, Ercanlar, Galata ve Tekkeli için belirlenen para cezası miktarının yarısı oranında artırılması gerektiği, ağırlaştırıcı bir unsurun bulunmadığı, yumurta alım pazarındaki teşebbüslerin alıcı gücünün ve pazarın yoğunlaşmış yapısının hafifleştirici unsur olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir."

Soruşturma heyetinin ardından şirket temsilcileri de sözlü savunmalarını yaptılar. Kurul, soruşturmaya ilişkin nihai kararını 15 gün içinde açıklayacak. Karar, daha erken alınması durumunda Rekabet Kurumunun internet sitesinden duyurulacak.

Makarna sektöründen 700 milyon dolarlık ihracat

Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği Başkanı Aykut Göymen, sektörün yılın 9 aylık döneminde 700 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirdiğini belirterek, yıl sonuna kadar 1 milyar dolar seviyesine ulaşmayı hedeflediklerini bildirdi.

Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği (TMSD) Başkanı Aykut Göymen, TMSD'nin 1997 yılında Uluslararası Makarnacılar Derneğine sunduğu önerinin ardından 25 Ekim'in Dünya Makarna Günü olarak kutlandığını hatırlattı.

TMSD'nin sektörün istek ve beklentileri doğrultusunda çalışmalarını yürüttüğünü ifade eden Göymen, "Bugünün kutlanmasında öncülük ettiğimiz için gurur duyuyoruz çünkü Türkiye makarna üretimi ve ihracatında dünya ikincisidir. Geçen yıl, Türkiye'nin makarna ihracatı 1 milyon 350 bin ton civarında ve bu yıl bu miktarı geçeceğiz. Yılın 9 ayına baktığımızda yaklaşık 700 milyon dolar ihracatımız oldu. İhracatımız yıl sonunda 1 milyar dolar seviyelerine çıkacaktır." dedi.

Türkiye makarnalık durum buğdayı ihracat etmeye başladı

Göymen, Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi ve TMSD'nin makarnalık buğdayın üretiminin artması için çeşitli çalışma yürütüldüğü vurguladı.

Önceki yıllarda makarna ihracatı için buğday ithalatına ihtiyaç duyulduğunu anımsatan Göymen, şöyle devam etti:

"Çalışmalar sonucunda makarnalık durum buğdayının ekim alanları genişledi ve bu yıl bunun sonuçları görülmeye başlandı. İki ay öncesi itibarıyla önceden ithal etme durumu kaldırıldı. Artık hem yurt içi hem de dışındaki ihtiyacımızı karşılayabilecek buğdaya sahibiz. Yani geçen yıllarda makarna ihracatı için buğday ithal ederken şimdi ithal etmemize gerek kalmadı. Makarna üretimi için ithal ettiğimiz makarna bedeli ülkemize döviz olarak kalıyor. Tarihimizde ilk defa makarnalık durum buğdayı ihracatına başladık, şu ana kadar 750 bin ton civarında makarnalık durum buğdayı çıkışı oldu ve bu 1 milyon tona kadar da gidecek. Geçen yıl 3 milyon 250 bin ton civarında makarnalık durum buğdayı rekoltesi elde edildi, bu yıl 4 milyon ton üzerinde bir mahsul elde edildi. 4 milyon ton üzerinde olması dolayısıyla makarnalık durum buğdayı ihracatı serbest bırakıldı."

Sektörün hedefi dünya liderliği

Türk makarnalarının 160 ülkeye ihracatının yapıldığını anlatan Göymen, sözlerini şöyle tamamladı:

"Kısıtlamalar çözülürse Türk makarna sektörünün ileri gideceğini düşünüyorum. Türk makarnacılar olarak bütün dünyaya odaklanıyoruz. Türk makarna sektörünü bütün gıda fuarlarında görmek mümkündür ve bu bize gurur veriyor. Bizim hedefimiz tüm dünya ve ihracat konusunda liderliğe oynamak. Türkiye makarna sektörü olarak biz ülkemizi dünyada en iyi şekilde temsil ettiğimizi düşünüyoruz. Her ülkenin istek, ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak her türlü üretimi yapabilecek altyapıyla, teknoloji ve dinamiğe sahibiz."

Et ve Süt Kurumu alıştay raporunu yayımladı: Kırsalda refah düzeyi düştü

Anka Haber Ajansı

Et ve Süt Kurumu tarafından yayımlanan “Et ve Süt Sektörü alıştayı Sonuç Raporu”, kırsalda refah düzeyinin düştüğünü ortaya koydu. Kırsal kesimde yaşayan hane halkının hayvansal gıda ihtiyaçlarını kentlerden karşıladığına dikkat çekilen raporda bunun yanı sıra “Kırsalda yaşayan ve geçimini hayvancılıktan sağlayan küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinin yatırım programlarından yeterli oranda faydalanmadığı” tespiti yapıldı.

Et ve Süt Kurumu’nun Ankara Kızılcahamam’da 7-9 Temmuz’da düzenlediğı, “Et ve Süt Sektörünün Mevcut Durumu, Politikaları ve Geleceğı” başlıklı alıştayın “Et ve Süt Sektörü alıştayı Sonuç Raporu” yayımlandı.

Raporda, alıştaya Tarım ve Orman Bakanlığı’nın farklı genel müdürlüklerinden katılım olurken Maliye Bakanlığı, özel sektör temsilcileri, birlik temsilcileri, özel sektör, kamu ve akademisyenlerden oluşan 56 kişi katıldı.

DÜNYADA DOMUZ ETİ ÜRETİMDE İLK SIRADA

Raporda, dünya kırmızı et üretiminin 2022 yılında 215,3 milyon ton olarak gerçekleştiği; üretimin yüzde 35,4'ünü büyükbaş eti, yüzde 7,8'ini küçükbaş eti ve yüzde 56,8'ini domuz eti oluşturdu. Raporda, şu değerlendirme yapıldı:

“Dünya kırmızı et üretiminin yüzde 35,4'lük payını oluşturan büyükbaş et üretimi 2022 yılında 76 milyon tondur. Üretimde ilk sıralarda yer alan ülkeler ABD, Brezilya, Çin ve AB'dir. Dünya sığır eti ticaretinde en büyük dört ihracatçı ülkenin Brezilya, ABD, Hindistan ve Avustralya olduğu ve bu ülkelerin toplam sığır eti ihracatının yaklaşık yüzde 56'sını gerçekleştirdiği görülmektedir.”

'ÜLKEMİZİN SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİNDEKİ İHRACAT DEĞERİ DÜŞÜK'

Türkiye ve Almanya'nın süt üretim miktarları birbirine yakın olmasına rağmen Türkiye'nin süt ve süt ürünlerindeki ihracat değerinin Almanya'ya göre “oldukça düşük” kaldığına dikkat çekildi:

“Almanya'nın toplam çiğ süt üretimi 32 milyon ton, toplam süt ürünleri ihracat değeri ise yaklaşık 11 milyar dolar iken ülkemizin toplam çiğ süt üretimi 24 milyon ton, toplam süt ürünleri ihracat değerimiz ise 451 milyon dolardır.”

Tüm veriler göstermektedir ki, son 20 yılda hayvansal ürünlerin küresel talep durumu küresel arzın üzerinde gerçekleşmiştir. Önümüzdeki yıllarda hayvansal ürün üretiminde daha fazla daralma olacağı öngörülmektedir. Bu durumun başta İslam coğrafyası olmak üzere domuz eti tüketmeyen ülkelerde kırmızı et tedarikinde ciddi sorun oluşturacağı muhakkaktır.”

'KIRSAL HALK HAYVANSAL ÜRÜN İHTİYACI KENTLERDEN TEDARİK EDİLİYOR'

Raporda; kırsal alanların eğitim, sağlık, ulaşım gibi sosyal donatıların eksikliğinden dolayı kırsal yaşamın cazibesini azalttığını dikkat çekilirken “refah düzeyi düşen” kırsal hane halkının hayvansal gıda ihtiyaçlarını kentlerden karşıladığı belirtilerek şu değerlendirme yapıldı:

“Örneğin kırsaldaki orta ölçekli bir işletmede üç aile ferdinin iş gücü ile elde ettiği işletme geliri, kentte çalışan üç asgari ücretli gelir toplamının oldukça altında kalmıştır. Kırsal yaşamın çetin şartları ve kırsal refahta yeterince sağlanamayan gelişme kentlere göçü cazip hale getirmiştir. Özünde bir kırsal üretim olan hayvancılık faaliyetleri bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Bilhassa geçimlik ve yarı geçimlik işletmeler ile küçük ölçekli aile işletmelerinde küçülme yaşanmıştır. Kırsal hane halkının hayvansal ürün ihtiyacı çoğunlukla kentlerden tedarik edilmektedir.”

'HAYVANCILIKTAN GEÇİNERLER YATIRIM DESTEKLERİNDEN YARARLANAMADI'

Raporun; Türkiye'de et ve süt sektörünün sorunları ve çözüm önerileri ile ilgili kısmında, hayvancılık yatırımlarına verilen desteklemelerde “desteklenen işletmelerin

ne durumda olduğu, “retim ve istihdam kapasitelerinin ne olduğu”, “kaç tanesinin el değiştirdiği ve atıl kaldığının” tam olarak “bilinmediğine” dikkat çekildi.

Bunun yanı sıra “Kırsalda yaşayan ve geçimini hayvancılıktan sağlayan küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinin yatırım programlarından yeterli oranda faydalanamadığı bu ailelerin proje hazırlama kapasitesi öz sermayesi veya krediye erişim imkânı konularında zayıf kaldığı bilinmektedir” denildi.

DESTEKLERİ ÜRETİCİ DEğİL FARKLI SEKTÖRDEKİ İşLETMELER ALDI

Farklı sektörlerdeki yatırımcıların “kırsal desteklerin hibe oranları cazip geldiğinden” destekleri aldıkları ancak “retim sürecinde umduklarını bulamadıkları için işletmeyi devretme veya kapatma yoluna gittikleri” belirtilerek, âtil durumda olan işletmeler için “yasal düzenlemeler yapılması” hedeflendi.

Raporda birçok ticari işletmenin damızlık hayvanlarının bir kısmını kasaplık hayvan değerinin yükseldiği dönemde kesime gönderdiği ve yurtdışından damızlık dve ithal ettiğine dikkat çekilirken; temel neden “ekonomik kazanç sağlama düşüncesi” olduğu belirtildi.

'HEM ETTE HEM DE SÜTTE FİYATLAR ARTTI'

Yine raporda; hayvancılığa 18 farklı kalemde desteklerin ödendiği ancak “miktarın enflasyon karşısında düşük düzeyde kaldığı”, bununla beraber hayvancılıkta kullanılan girdilerde ithalat oranının her geçen gün arttığı bilindiğine vurgu yapıldı:

“Enflasyonla beraber üretici fiyatları satabil kalmıştır son iki yılda et ve süt üretiminde daralma olmasının esas nedeni budur. Bu yılın başından beri hem ette hem sütte fiyatlar yukarı yönlü hareket etmiştir.”

'ANA KESİMLERİN ARTMASI SÜT ARZINDA DARALMAYA NEDEN OLUYOR'

Raporun süt sektörüne ilişkin sorunlar ve çözüm nerileri kısmında ette yaşanan sorunların süt sektöründe de yaşandığı belirtildi.

Süt sektöründe de ana hayvanların kesime yollandığına dikkat çekilerek, “Yem ham maddelerinin aşırı fiyatlandığı dönemlerde üretim maliyetlerinde olan büyük artışlar düşük kalan üretici fiyatları birleşince sürüde ana kesimlerin artmasına neden olmaktadır. Ana kesimlerin artması süt arzında daralmaya neden olmakta ve et arzının kısa dönemde artmasına bağlı olarak et fiyatlarını aşağı çekse de sonraki yıllarda et açığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Maalesef bu kısır döngü; doğal şartların bozulması, dışarıdan tedarik edilen girdi fiyatlardaki aşırı artışlar ve kısmen de yanlış politikalar nedeniyle birkaç yılda bir yaşanmaktadır” tespiti yapıldı.

'MALİYETLERİN HESAPLANMASINDA METOT BELİRLENMELİ'

Buna göre çığ süt arzı ve planlamasına ilişkin şu öneriler yer aldı:

Çiğ süt maliyetlerinin hesaplanmasında öncelikle metot belirlenmelidir. Ticari işletmelerde üretilen çiftlik sütleri için aynı bir maliyet-fiyat çalışması küçük işletmelerde üretilen çiftlik sütleri için ayrı bir maliyet-fiyat çalışması yapılmalıdır. Hesaplanan maliyet fiyatına, o anki enflasyona göre ‘üretici refah payı’ adında ek bir ödeme eklenmelidir.

'GIDA KOMİTESİ ONAYI KALDIRILMALI'

Toplantıların periyodik aralıklarla düzenlenmesine dikkat çekilerek çiğ süt tavsiye fiyat açıklamasından önce zorunlu hale getirilmiş olan Gıda Komitesi onayı kaldırılmalıdır. Bu durum Konseyi işlevsizleştirdiği gibi fiyat istikrarsızlığına da yol açmıştır.

Çiğ süt toplama ve pazarlama hizmeti veren üretici örgütlerinin bu hizmetler karşısında üreticilerden yaptıkları kesintiler şeffaflığı ve izlenebilirliği sağlayacak mevzuat kapsamında olmalıdır. Üreticilere ait birlik hesaplarına yatırılan çiğ süt bedellerinin başka amaçlarla nemalandırılmasına ağır müeyyideler getirilmelidir.

Çiğ süt alımı karşısında üreticinin yem alma mecburiyeti önlenmelidir. Eğer yem karşılığı süt alımı sözleşmesi olacak ise fiyatlama bir parite üzerinden yapılmalıdır."

Dalda kalan limon için formül aranıyor

Adana'da 745 bin dekarlık alandan 3 milyon 100 bin ton civarında narenciye üretimi beklenirken, ilk hasat edilen limon cinsi mayerde istediği fiyatı alamayan üretici büyük sıkıntı yaşıyor.

Ziya İPEK

Bazı üreticiler, bahçede 1 lira bile etmeyen limon için ağaçlarını kesiyor. Adana'da mayer cinsi limondan 520 bin ton dolayında rekolte bekleniyor.

Konu ilgili görüşlerini bildiren Seyhan Ziraat Odası Başkanı Yaşar Özkan, erkenci ürün olarak ilgi gören limonda fiyatın bir liranın bile altına düştüğünü söyledi. Bazı üreticilerin para etmediği için limon ağaçlarını kestiğini anlatan Özkan, sorunların aşılması için Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'nun devreye alınması gerektiğini ifade etti. Özkan, "Gerçekten çok zordayız.

Ben de çiftçilik yapıyorum, ancak gelecek sene için ne ekeceğimi bilmiyorum. Yakıt pahalı, gübre pahalı, tohum pahalı, zirai ilaç pahalı, işçilik pahalı bunun altından kalkmak kolay değil. Devletin çiftçiye ayağa kaldıracak bazı tedbirleri uygulamasını bekliyoruz.

Bu sebeple her geçen gün ekim alanları daralıyor" dedi. Narenciye ürünlerinin tamamına Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan (DFİF) ton başına 100 dolar destek verilmesinin ihracatı artıracığını kaydeden Adana Ticaret Borsası (ATB) Başkanı Şahin Bilgiç, iç pazarda da sorunların azalacağını söyledi.

Desteklerin hızlı bir şekilde başlatılmasıyla üreticinin nispeten rahatlayacağını söyleyen Bilgiç, “İhracat için dayanıklı limon cinsleri tercih ediliyor. İnce kabuklu limonlar ihracatta değil, iç piyasada ilgi görüyor. Üreticilerin oluşturacakları bahçeler için artık daha bilinçli hareket etmeleri gerekiyor. Ülkemiz, narenciyede İspanya ve başka pazarlarla yarışacaksa farklı ürünlerle bunu yapmak zorundayız” dedi.

Çiftçiler Birliği Başkanı Mutlu Doğru ise, limonda yaşanan sıkıntının aşılması için tüketiciler ve lokanta sahiplerine çağrıda bulundu. Doğru, “Limon ağaçları kesiliyor. Taze limon tüketelim ve limon esanslı sıvılar yerine gerçek limon kullanımını teşvik edelim” dedi. Doğru, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın gıda kodeksinde değişiklik yaparak limon suyunun gerçek limondan üretilmesinin sağlanmasını istedi.

Alternatif pazarlar bulunmalı

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar da, üreticiye fiyat garantisi verilmesi gerektiğini açıkladı. İhracat Bakanlığı’nın gıda kodeksinde değişiklik yaparak limon suyunun gerçek limondan üretilmesinin sağlanmasını istedi. Alternatif pazarlar bulunmalı Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar da, üreticiye fiyat garantisi verilmesi gerektiğini açıkladı. İhracatın artması için ihracatçıya destek sağlanması gerektiğini de belirten Bayraktar, yeni alternatif pazarlar bulunması gerektiğini vurguladı.

‘Türkiye Yüzyılı Yatırım Resepsiyonu’nun son durağı Katar oldu

Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından Cumhuriyetin kuruluşunun 100. yılı dolayısıyla dünyanın farklı noktalarında düzenlenen ‘Türkiye Yüzyılı Yatırım Resepsiyonları’nın son durağı Katar’ın başkenti Doha oldu.

Dünyanın farklı noktalarında düzenlenen ‘Türkiye Yüzyılı Yatırım Resepsiyonları’nın son durağı Katar’ın başkenti Doha oldu. Türkiye’nin Doha Büyükelçiliği ve Katar İşadamları Derneği işbirliğinde, "Türkiye: Dayanıklı Yatırım Ortağınız" temasıyla düzenlenen resepsiyonda, Türk ve Katar iş dünyası bir araya geldi. Resepsiyonda, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler ve olası yatırım fırsatları ele alındı.

Hazine ve Maliye Bakanı Şimşek, burada Türkiye ekonomisine ilişkin sunum yaptı.

Türkiye ile Katar arasındaki iyi siyasi ilişkilere dikkati çeken Şimşek, "Ticaret ve yatırımlarla olan bağlarımızı derinleştirmek için bu mükemmel siyasi ilişkilerden yararlanmanın politika yapıcılarının yanı sıra iş dünyasına da bağlı olduğunu düşünüyorum." dedi.

Dağlıoğlu da son 20 yılda Türkiye’nin bölgesel bir merkez haline geldiğini belirtti. "Türkiye yüzyılını" başlattıklarını aktaran Dağlıoğlu, Türkiye’nin dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almasını hedeflediklerini kaydetti.

Dağlıoğlu, Türkiye’nin dünya ticaretinden daha fazla pay almayı hedeflediğine de işaret ederek, ülkeye çok yatırım çekmeyi istediklerini aktardı.

Al-Thani ise Türkiye'nin iş ve ticaret ilişkileri de dahil olmak üzere pek çok alanda Katar'ın stratejik ortaklarından biri olduğunu, Türkiye'nin çeşitli fırsatların yanı sıra güvenli ve çekici yatırım ortamıyla Katarlı iş insanları için önemli bir yatırım noktası özelliği taşıdığını kaydetti.

Bakan Şimşek: Gabar'daki petrol üretimi cari açığı azaltacak

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Gabar'daki petrol üretiminin, cari açığı kalıcı olarak azaltacağını ve rezerv birikimini hızlandıracağını ifade etti.

Şimşek, sosyal medya hesabından konuya ilişkin paylaşımında bulundu.

Gabar'daki petrol üretiminin 2024'te Türkiye'nin ihtiyacının yüzde 10'unu karşılayacağını belirten Şimşek, "Böylece cari açık kalıcı olarak azalacak ve rezerv birikimi hızlanacak. 2026 itibarıyla toplam petrol üretimi, ihtiyacımızın yüzde 18'ini karşılayacak düzeye ulaşacaktır." değerlendirmesinde bulundu.

Hazine'nin maliyeti yükü arttı ama zaman kazandı

Yeni ekonomi yönetiminin rasyonele dönüş adımları, piyasa koşullarından kopan Hazine borçlanmasına da yansdı.

Şebnem TURHAN

Düşük faiz politikası ve regülasyonlar nedeniyle piyasa gerçeklerinden uzaklaşan tahvil faizleri hazirandan bu yana yükseliş eğiliminde. Geleneksel para politikasına geçiş adımlarıyla birlikte Hazine'nin borçlanma maliyeti ortalama yüzde 22'ye, ortalama borçlanma vadesi de 88.7 aya çıktı.

Yeni ekonomi ve Merkez Bankası yönetimiyle birlikte değişen faiz politikası Hazine'nin borçlanma vade ve faiz oranlarını da etkiledi. Seçim öncesi uygulanan düşük faiz politikası nedeniyle Hazine'nin ortalama borçlanma maliyeti yüzde 10'lu seviyelere gerilemişken geleneksel para politikasına dönüşle gelen politika faizi artışları sonrası ortalama vade eylül ayı itibarıyla yüzde 22'ye çıktı. Hazine'nin borçlanma maliyeti geçen yıl eylüle göre 10.3 puan, geçen yıl sonuna göre 9.8 puan arttı. Nakit iç borçlanmanın ortalama vadesi ise geçen yıl eylülde 74.2 ay iken bu yıl eylülde 88.7 aya yükseldi. Hazine'nin ekimde düzenlediği 5 yıllık sabit faizli tahvil ihalesinde ortalama bileşik faiz yüzde 30,57, 10 yıllık sabit faizli tahvil ihalesinde ortalama bileşik faiz yüzde 29,36, 2 yıllık sabit faizli tahvil ihalesinde ise ortalama bileşik faiz yüzde 33,03 seviyesinde oluştu.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri tamamlanana kadar uygulanan para politikası tahvil faizlerinin de piyasa koşulları içinde belirlenmesini pek mümkün kılmıyordu.

Bankacılık sektörüne getirilen makroihtiyati tedbirler ve menkul kıymet alım zorunlulukları bankaları 5 ve 10 yıllık sabit faizli devlet tahvillerine yönlendiriyordu. Bu regülasyonlar sonrasında yüzde 20'nin üzerinde bulunan tahvil faizleri sert bir düşüş sergileyerek yüzde 10'lu seviyelere indi. Bu yılbaşında ise Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerine göre nakit iç borçlanmanın aylık ortalama maliyeti yıllık bileşik faiz oranı yüzde 10,8'e kadar indi. Aylık ortalama vade ise 73.3 ay oldu.

Ortalama vade eylülde 88.7 aya çıktı

Haziran ayıyla birlikte başlayan politika faizi artışları ve bankacılık sektörüne yönelik regülasyonlarda sadeleşme adımları Hazine'nin borçlanma maliyetine de yansıdı. Hazine verilerine göre haziran ayında ortalama maliyet yıllık bileşik faiz oranı yüzde 18 oldu, aylık ortalama vade 70.1 ay olarak belirlendi. Temmuzda ise ortalama maliyet yüzde 22,9'a fırlarken vade ise 41.4 aya kadar indi. Ardından ağustos ayında yüzde 19,8 ortalama maliyet oluşurken 53.3 aylık vade hesaplandı. Eylül sonu itibarıyla da ortalama maliyet yıllık bileşik faiz oranı yüzde 22 oldu, vade ise 88.7 ay ile son 14 ayın en yüksek oranına çıktı. Her ne kadar sadeleştirilse de bankacılık sektörünü menkul kıymet alımına yönlendiren regülasyonlar devam ediyor.

Dış borç stokunun vadesi kısaldı

İç borç stokunun vadele kalan ortalama süresi de bu yıl boyunca iyileşme gösterdi. Geçen yıl eylülde iç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi 3.6 yıl iken bu yıl eylül itibarıyla vade 4 yıla çıktı. Geçen yıl sonunda da iç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi 3.6 ay seviyesinde bulunuyordu. En belirgin artış eylül itibarıyla yaşandı. İç borç stokunun vadesi uzarken dış borç stokunun ise vadesi kısalıyor. Hazine verilerine göre geçen yıl eylülde 7.5 yıl olan dış borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi yılsonunda 7.1 yıla indi, eylül itibarıyla ise 6.8 yıla kadar geriledi.

TÜFE'ye endeksli tahvil payı sert düştü

Hazine verilerine göre iç borç stokunun faiz yapısında da değişiklikler yaşandı. Geçen yıl eylülde toplam iç borç stoku içinde sabit faizli tahvillerin oranı yüzde 52,64 seviyesinde iken bu oran geçen yıl aralıkta yüzde 54,81'e çıktı, bu yıl eylül itibarıyla ise yüzde 57,12'ye yükseldi. Bir yılda sabit faizli tahvillerin toplam iç borç stoku içindeki payı 4.48 puan arttı. Değişken faizli tahvillerin payı da geçen yıl eylülde yüzde 24,52 iken bu yıl eylülde yüzde 27,05'e çıktı. İç borç stoku içinde TÜFE'ye endeksli tahvillerin oranı ise geçen yıla göre sert geriledi. Geçen yıl eylülde TÜFE'ye endeksli tahvillerin iç borç stoku içindeki oranı yüzde 22,84 iken aralıkta yüzde 20,87'ye geriledi eylül itibarıyla ise yüzde 15,83'e indi. Geçen yıl eylüle göre TÜFE'ye endeksli tahvillerin iç borç stoku içindeki payı tam 7 puan birden azaldı.

Ekim ihalelerinde yüzde 30 oranı aşıldı

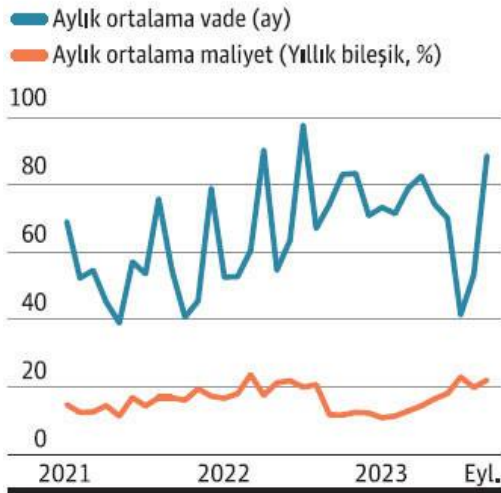
Ekim ayında gerçekleştirilen ihalelerde ise faizler yükseldi. 10 yıl vadeli sabit kuponlu tahvil ihalesinde ortalama bileşik faiz yüzde 29,36'ya çıktı. Sabit kuponlu 5 yıl vadeli tahvil ihalesinde ise ortalama bileşik faiz 30,57'ye geldi. 2 yıl vadeli sabit kuponlu tahvil ihalesinde de ortalama bileşik faiz yüzde 33,03 seviyesinde oluştu. Eylül ayında

yapılan 10 yıllık tahvil ihalesinde yıllık bileşik faiz yüzde 28,12, 5 yıllık tahvil ihalesinde yüzde 28,09 ve 2 yıllık vadeli tahvilde ise yüzde 25,14 seviyesinde bulunuyordu. Hazine ve Maliye Bakanlığı bugün de 5 yıl vadeli, 6 ayda bir kupon ödemeli TÜ- FE'ye endeksli devlet tahvilinin ilk ihracını ve 7 yıl vadeli, 6 ayda bir kupon ödemeli değişken faizli devlet tahvili yeniden ihracı ihalelerini gerçekleştirecek.

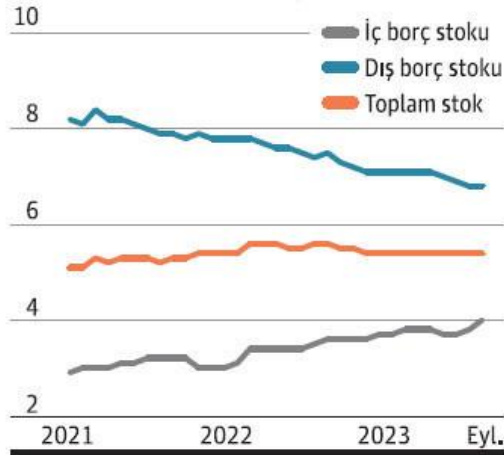
Toplam borç stoku tarihte ilk kez 6 trilyon lirayı aştı

Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerine göre 30 Eylül itibarıyla merkezi yönetim borç stoku 6 trilyon 69,6 milyar lira olarak gerçekleşti. Borç stokunun 2 trilyon 153,2 milyar lirası Türk Lirası cinsi, 3 trilyon 916,4 milyar lirası ise döviz cinsi borçlardan oluştu. İç borç stoku aynı dönemde 2 trilyon 859,7 milyar lira olurken, dış borç stoku ise 3 trilyon 209,8 milyar lira olarak açıklandı. Toplam borç stoku içinde sabit faizli borç stoku 4 trilyon 374,5 milyar lira, değişken faizli borç stoku 1 trilyon 242,5 milyar lira ve TÜFE'ye endeksli borç stoku ise 452,6 milyar lira olarak hesaplandı.

Nakit iç borçlanmanın ortalama vadesi ve faizi

Merkezi yönetim borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi (yıl)

İç borç stokunun faiz yapısı (%)

	Sabit	Değişken	TÜFE'ye endeksli
Eyl.22	52,64	24,52	22,84
Ara.22	54,81	24,32	20,87
Eyl.23	57,12	27,05	15,83

TCMB'nin faiz kararı yarın açıklanacak

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu faiz kararını yarın açıklayacak. Banka, bir önceki toplantıda politika faizini yüzde 30 seviyesine yükseltmişti. Ekonomistlerin politika faizindeki değişikliğe ilişkin beklentilerinin medyanı 500 baz puan artırım yönünde gerçekleşti.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Kurulu, Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan başkanlığında yarın toplanacak. Aynı gün saat 14.00'te faiz kararı açıklanacak. Geçen ay gerçekleştirilen PPK toplantısında politika faizi 500 baz puan artırılarak yüzde 25,00'ten yüzde 30'a yükseltilmişti.

Beklenti ne yönde?

TCMB'nin Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısına yönelik beklenti anketi, 19 ekonomistin katılımıyla sonuçlandı. Ekonomistlerin politika faizindeki değişikliğe ilişkin beklentilerinin medyanı 500 baz puan artırım yönünde gerçekleşti. Anket sonuçlarına göre, 250 ila 500 baz puanlık bir artırım öngören ekonomistlerin politika faizi beklentileri yüzde 32,50 ile yüzde 35,00 arasına yer aldı.

Ekonomistlerin yıl sonu politika faizi beklentilerinin medyanı ise yüzde 40,00 oldu.

Erdoğan: BMGK, krizi derinleştiriyor

İsrail-Filistin çatışması hakkında, "BMGK'nin akan kanı durdurmak, ateşkesi sağlamak, sivil kayıpların önüne geçecek adımlar atmak yerine tek taraflı tavrıyla krizi derinleştirdiğini görüyoruz." diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, "BM'ye bağlı kurumlar, bizzat BM Güvenlik Konseyi tarafından işlevsizleştirilmektedir." ifadesini kullandı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 24 Ekim Birleşmiş Milletler Günü ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kuruluşunun 78. yıldönümü dolayısıyla bir mesaj yayımladı.

Erdoğan, Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Teşkilatı'nın 78'inci kuruluş yıl dönümünü tebrik ederek, dünyada barış, refah, adalet ve huzurun tesisi için BM çatısı altında çalışan herkese Türk milleti adına teşekkür ettiğini dile getirdi.

Erdoğan, insanlık olarak Filistin ve Ukrayna başta olmak üzere sıcak çatışmalardan iklim değişikliğine, açlıktan ve yoksulluktan İslam düşmanlığına uzanan ciddi sorunlarla karşı karşıya olunduğuna vurgu yaparak, "Özellikle 7 Ekim'den bu yana Gazze'de sivil yerleşim yerlerini, ibadethaneleri, hastaneleri, okulları hedef alan ve soykırım derecesine varan katliamlar yaşanıyor. İsrail yönetiminin sivillere yönelik hukuk ve sınır tanımaz saldırıları karşısında maalesef uluslararası toplum iyi bir sınav veremiyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin akan kanı durdurmak, ateşkesi bir an önce sağlamak, sivil kayıpların önüne geçecek adımlar atmak yerine tek taraflı tavrıyla krizi daha da derinleştirdiğini görüyoruz." dedi.

Erdoğan, şöyle devam etti:

“Gazze halkının topyekûn cezalandırılmasını seyreden bir yapının insanlığa umut olması, küresel barış ve istikrarı sağlaması elbette mümkün değildir. Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) başta olmak üzere BM'ye bağlı kurumlar, bizzat BM Güvenlik Konseyi tarafından işlevsizleştirilmektedir. BM'nin itibarına en büyük zararı, yine bir başka BM kurumu vermektedir.”

Erdoğan, Türkiye'nin, kurallara dayalı küresel sistemin merkezinde bulunan BM'nin temsil ettiği değerlerin ve çok taraflılık ilkesinin destekçisi ve savunucu olmaya devam ettiğini belirterek, “BM genel bütçesine en fazla katkı sağlayan ilk 20 ülke arasında yer alırken, İstanbul'un bir BM merkezi olması yolunda da önemli adımlar atıyor, çeşitli BM kuruluş ve ajansının bölgesel merkezlerine İstanbul'da ev sahipliği yapıyoruz. BM çatısı altında yürütülen Barış için Arabuluculuk ve Medeniyetler İttifakı girişimlerinde liderliğimizi sürdürüyor, barışı koruma operasyonlarına katkı sunuyor, Gebze'de kurulan BM Teknoloji Bankası'na ev sahipliğimiz başta olmak üzere çeşitli faaliyetlerimizle BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminin hayata geçirilmesine destek oluyoruz.” değerlendirmesini yaptı.

Erdoğan, mesajında şu ifadelere yer verdi:

“Bu doğrultuda Sıfır Atık Hareketi'ni, Birleşmiş Milletler'de 105 ülkenin ortak sunuculuğunda kabul edilen kararla küresel boyuta taşıdık. Birleşmiş Milletler'le birlikte başlattığımız Karadeniz Girişimi sayesinde dünya piyasalarına 33 milyon ton tahıl ürününün sevk edilmesini sağlayarak, küresel açlık krizi tehlikesinin önüne geçilmesini temin ettik. Yabancı karşıtlığı, kültürel ırkçılık ve İslam düşmanlığıyla mücadelede küresel farkındalığın artırılması için BM Genel Kurulu'nda 15 Mart'ın “Uluslararası İslamofobi'yle Mücadele Günü” ilan edilmesini sağladık. BM'nin küresel rolünü güçlendiren, barış ve istikrara katkı sunan daha pek çok adım attık. Ancak son dönemde karşılaştığımız gelişmeler bize Birleşmiş Milletler'in reform ihtiyacını bir kez daha hatırlamıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin sınırlı sayıda ülkenin tasallutundan kurtarılarak daha temsili, demokratik ve etkin hale getirilmesi, uluslararası toplumun ortak ve haklı beklentisidir. Türkiye 'dünya beşten büyüktür' anlayışıyla, daha adil bir dünya düzeninin tesisi doğrultusunda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaya devam edecektir. Bu düşüncelerle 24 Ekim Birleşmiş Milletler Günü'nü en kalbi duygularımla kutluyor, Teşkilatın 78'inci kuruluş yıl dönümünün hayırlara vesile olmasını diliyorum.”

Ateşkes çağrıları karşılık bulmuyor

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının şiddeti artarken, aralarında Avrupa Birliği (AB) ve Rusya'nın da bulunduğu çok sayıda ülkeden yükselen ateşkes çağrıları şimdilik karşılık bulmuyor.

Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinliler bir yandan İsrail bombalarından korunmaya çalışırken diğer yandan da yiyecek, içecek, ilaç ve yakıt kıtlığıyla mücadele ediyor. Hamas'a yönelik saldırıların şiddeti artarken, aralarında AB ve Rusya'nın da bulunduğu çok sayıda ülkeden yükselen ateşkes çağrıları şimdilik karşılık bulmuyor. ABD herhangi bir ateşkesin Hamas'a dinlenme, yeniden yapılanma ve saldırılarına daha iyi hazırlanma imkanı verebileceği görüşünde.

İsrail'in Hamas'a yönelik saldırılarının şiddeti artarken, aralarında Avrupa Birliği (AB) ve Rusya'nın da bulunduğu çok sayıda ülkeden yükselen ateşkes çağrıları şimdilik karşılık bulmuyor. ABD Başkanı Joe Biden, Hamas'ın elindeki tüm rehineler serbest kaldıktan sonra İsrail-Filistin çatışması için ateşkesi görüşebileceklerini söyledi. Bir gazetecinin, "ABD rehine anlaşması için bir ateşkesi destekliyor mu?" sorusuna, "Önce rehineler salınmalı, sonra bunu (ateşkes) konuşabiliriz" yanıtını verdi. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller da İsrail ve Filistin arasında ateşkes sağlanması fikrine destek vermediklerini, çünkü Hamas'ın bu ateşkestten yararlanarak İsrail'e saldırılara devam edebileceğini söyledi. Miller, düzenlediği basın toplantısında, "Herhangi bir ateşkes Hamas'a dinlenme, yeniden yapılanma ve İsrail'e karşı terör saldırılarına devam etmeye hazırlanma imkanı verecektir" şeklinde konuştu. AB ülkelerinin, Gazze'ye insani yardımların sokulması için İsrail-Filistin çatışmasına ara verilmesine yönelik çağrı yapmasına yönelik beklenti de bu hafta yapılacak AB Liderler Zirvesi'ne kaldı. AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, Gazze'ye insani yardımların girebilmesi için çatışmalara ara verilmesine yönelik çağrı konusunda uzlaşa bulunup bulunmadığı sorusu üzerine "ateşkes" ile "çatışmalara ara verilmesi" arasında fark bulunduğunu söyledi.

“Ara verilmesi daha kolay”

Borrell, ara vermenin ateşkese göre daha çabuk ve kolay elde edilebileceğini belirterek, "Benim anladığım kadarıyla dışişleri bakanları böyle bir aranın gerekli olduğunu düşünüyor. Buna Gazze'ye insani yardımların sokulması da dahil. İnsani yardımların girmesi için çatışmaların durması gerekli. Aksi halde insani yardım malzemeleri bu süreçte imha olabilir" dedi. Çatışmalara ara verilmesi ve ateşkes çağrısı gibi konuların 26-27 Ekim'deki AB Liderler Zirvesinde görüşüleceğini aktaran Borrell, "İnsani yardımın girmesini kolaylaştıracak şekilde çatışmalara ara verilmesi ve yerlerinden olmuş kişilerin barınacak bir yer bulmasını da sağlayacak bir aranın liderlerin de destekleyeceği bir şey olduğunu düşünüyorum" diye konuştu. Borrell, çatışmalara ara verilmesi çağrısı konusunda AB üyeleri arasında bir konsensüs olup olmadığı sorusunu yanıtlarken de bu konuda bir oylama yapmadıklarını, sadece konuyu görüştüklerini söyledi.

Rusya: Bir an önce ateşkes sağlanmalı

Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili olarak bir an önce ateşkesin sağlanması ve Filistinliler için bağımsız bir devletin kurulması gerektiğini söyledi. Hamas'ın tüm rehineleri acilen serbest bırakması gerektiğini kaydeden Peskov, "Bu bizim kesin tavrımızdır. Elbette Hamas'ı, tüm rehinelerin serbest bırakılmasını sağlamaya çağırıyoruz" dedi. Peskov, Hamas'ın elindeki Rus vatandaşlarının serbest bırakılması konusunda "çatışmayla ilgili tüm taraflarla" temas kurmak için tüm fırsatları kullandıklarını ve bu çabaların süreceğini vurguladı. Rus vatandaşlarının nasıl ve ne zaman serbest bırakılabileceği konusunda henüz kesin bilgiye sahip olmadığını dile getiren Peskov, "Onların sağ salim dönmelerini tüm kalbimizle diliyoruz. Elbette öncelikle yurttaşlarımız için endişeleniyoruz" diye konuştu. İsrail'in 19 gündür bombaladığı abluka altındaki Gazze'de ölen sivillerin sayısı son 24 saatte 704 artarak, 5 bin 791'e yükseldi. Gazze'deki Sağlık Bakanlığı, İsrail saldırılarında ölenlerin sayısının 2 bin 360'ı çocuk ve 1292'si kadın olmak üzere 5 bin 791'e, yaralıların sayısının da 16 bin 297'ye yükseldiğini açıkladı.

İsrail'e destek ziyareti gerçekleştiren Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu ile ortak basın toplantısı düzenledi. İsrail'le dayanışma içinde olduğunu dile getiren Macron terörle mücadele için bölgesel ve uluslararası koalisyon kurulması çağrısında bulundu.

Obama: İnsani kayıpları göz ardı eden bir strateji geri teper

Eski ABD Başkanı Barack Obama, Filistin-İsrail çatışmasına ilişkin, sivillere yönelik tehditleri göz ardı eden bir İsrail askeri stratejisinin günün sonunda geri tepebileceği uyarısında bulundu. Obama, İsrail'in "meşru müdafaa hakkı" olduğunu belirterek "Ancak tüm dünya bölgedeki gelişmeleri yakından izliyor. İnsani kayıpları göz ardı eden bir İsrail askeri stratejisi önünde sonunda geri tepebilir." ifadelerini kullandı. Obama, Gazze'ye yönelik bombardımanlarda binlerce Filistinlinin yaşamını yitirdiğine işaret ederek "Bunlardan çoğu çocuktu. Yüz binlerce kişi evlerinden kaçmak zorunda kaldı." görüşünü paylaştı. İsrail hükümetinin Gazze politikasını da eleştiren

Obama,"İsrail hükümetinin abluka altındaki sivil nüfusun gıdası, elektriği ve suyunu kesme kararı, sadece kötüye giden insani krizi büyütmele kalmıyor, aynı zamanda bu karar Filistinlilerin tutumlarını gelecek nesillerde daha da sertleştirebilir, İsrail'e yönelik küresel desteği zedeleyebilir, İsrail düşmanlarının ekmeğine yağ sürebilir ve bölgede barış ve istikrarı sağlamak için uzun süredir devam eden çabaları baltalayabilir" dedi.

DSÖ: Tıbbi yardım ulaştırmak için güvenlik garantisi yok

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Doğu Akdeniz Bölgesi Acil Durumlar Direktörü Rick Brennan, Refah Sınır Kapısı üzerinden giriş yapan tırlardaki, Gazze'ye ulaştırılması için teslim edilen tıbbi yardımları, güvenlik garantisinin olmaması nedeniyle Gazze'nin kuzeyindeki hastanelere ulaştıramadıklarını belirtti. Brennan, "21 ve 22 Ekim tarihlerinde Refah Sınır Kapısı üzerinden giriş yapan tırlardaki, Gazze'ye ulaştırılması için teslim edilen temel ve hayat kurtarıcı tıbbi malzemeleri, çatışmalar ve güvenlik garantisinin olmaması nedeniyle Gazze'nin kuzeyindeki hastanelere ulaştıramıyoruz. Şifa Hastanesi ve kanser hastalarına ana hizmet sağlayıcı olan Türk Hastanesi gibi Gazze'deki en büyük ve önemli sağlık merkezlerinden bazıları DSÖ'nün malzemelerini bekliyor. Binlerce savunmasız hasta, kritik hizmetlerin elektrik kesintisi nedeniyle kapatılması durumunda ölümle veya tıbbi komplikasyonlarla karşı karşıya kalabilir" dedi.

İsrail ordusu: Kara operasyonu için siyasi makamların kararını bekliyoruz

İsraili uzmanlar, ordunun, Filistinli silahlı gruplarla çatışmalarda verilecek kayıpların yanı sıra Lübnan veya Suriye'den yeni cephelerin açılacağı ihtimali ve ABD'nin esirler için Tel Aviv yönetimine ilettiği talep nedeniyle Gazze Şeridi'ne kara harekatını ertelediğini belirtiyor. İsrail yönetimi, abluka altındaki Gazze Şeridi'ne yoğun hava saldırılarını başlatmasından birkaç gün sonra Gazze'ye karadan da gireceğini ima etti. Gazze'ye en son 2014 yılında karadan saldıran İsrail, bölgeye yönelik yoğun hava bombardımanının üzerinden 18 gün geçmesine rağmen hala karadan harekate dair bir tarih vermedi. İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik kara saldırılarını ertelemenin arkasındaki nedenlere ilişkin sorular da tartışılıyor. İsrail Ordu Sözcüsü Daniel Hagari, Gazze'ye kara harekatı hakkında net bir cevap vermekten kaçınarak, ordunun siyasi makamların kararını beklediğine işaret etti.

Lübnan sınırında durum endişe verici

Birleşmiş Milletler (BM), İsrail- Lübnan sınırındaki durumdan derin endişe duyulduğunu bildirdi. BM Sözcüsü Stephane Dujarric, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Lübnan Başbakanı Necib Mikati'yle geçen hafta bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiğini belirterek "Güney'deki (Lübnan sınırı) durumdan derin endişe duyuyoruz" ifadesini kullandı. İsrail-Lübnan sınırında 8 Ekim'den bu yana İsrail ordusu ile Hizbullah arasında yaşanan çatışmalarda 26 Hizbullah üyesinin yanı sıra İslami Cihad Hareketi'nden 6, Hamas'tan 3, Hizbullah destekli Sünni Direniş Tugayı mensuplarından da 2 kişi öldü, biri gazeteci 4 sivil hayatını kaybetti. Lübnan tarafından düzenlenen saldırılarda da 3 İsrail askeri ve bir İsrailli sivil yaşamını yitirdi.

Ette ve sütte sorunlar da çözümler de belli

Ali Ekber YILDIRIM

25 Ekim 2023 Çarşamba

Et ve Süt Kurumu'nun "Et ve Süt Sektörünün Mevcut Durumu, Politikaları ve Geleceği Çalıştayı" ile ilgili ayrıntıları dün yazmıştım.

Çalıştay sonrası hazırlanan sonuç raporunda kırmızı et ve sütte yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri 7 ana başlık altında ele alındı

Rapora göre sorunlar ve çözüm önerileri özetle şöyle:

1- Hayvancılık yatırımlarına verilen desteklemeler:

Entegre ekonomik yatırımlar için bölgelere göre düzenlenmiş teşvik sistemi, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri'nin projeleri yıllarca Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yatırıma alınmıştır. Tip projeler ile ahır, ağıl, süt toplama merkezleri, sağımlar üniteleri, yem depolama ve idari bina yatırımları, canlı demirbaş alımları düşük faizli krediler kullanılmak suretiyle desteklenmiştir. Son yıllarda söz konusu yatırımlara ait kredilerin doğrudan Ziraat Bankası tarafından kullanılmaya başlanması nedeniyle yatırım sayılarında düşüş görülmektedir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından uygulanan Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı kapsamında Hayvancılık İşletme Yatırım Projeleri yüzde 50 oranında hibe şeklinde desteklenmektedir.

Hayvancılık Genel Müdürlüğü, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Doğu Anadolu Projesi (DAP) eylem planında süt sığırcılığı yatırımlarını yüzde 40 oranında hibe şeklinde desteklemiştir (50 baş ile 300 baş arası). Ayrıca, kalkınma bölgeleri GAP, DAP, Konya Ovası Projesi (KOP) ve (Doğu Karadeniz Projesi) illerindeki küçük aile işletmelerine ahır ve ağıl yapımları için yüzde 50 destekleme programı uygulamıştır.

Avrupa Birliği tarafından aday ülkelere, üyelik için gerekli olan yasal ve idari reformların gerçekleştirilmesi amacıyla sağlanan mali yardım fonu olan Katılım ncesi Yardım Aracı (IPA) kapsamında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından hayvancılık başlığının da yer aldığı yatırımlar yüzde 50-60 oranında desteklenmektedir.

Bunun yanı sıra Kalkınma Ajansları, Büyükşehir Belediyeleri ve İl zel İdareleri de son dönemde hayvancılık yatırımlarını teşvik etmeye başlamıştır.

Kamunun birçok birimi tarafından kamusal kaynaklardan desteklenen yatırımların hlihazırda ne durumda olduğu, üretim ve istihdam kapasitelerinin ne olduğu, kaç tanesinin el değiştirdiği veya atıl kaldığı tam olarak bilinmemektedir. Kırsalda yaşayan ve geçimini hayvancılıktan sağlayan küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinin yatırım programlarından yeterli oranda faydalanamadığı; bu ailelerin proje hazırlama kapasitesi, öz sermayesi veya krediye erişim imkânı konularında zayıf kaldığı bilinmektedir. Bu işletmelerin yerine farklı sektörlerde faaliyet gösteren yatırımcıların hibe oranlarını cazip görerek destek aldıkları, ancak üretim sürecinde umduklarını bulamadıkları için işletmeyi devretme veya kapatma yoluna gittikleri bilinmektedir.

Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması için HAYGEM bünyesinde Hayvancılık Yatırımları İzleme ve Değerlendirme Birimi kurulmalıdır. Bugüne kadar tamamlanmış tüm proje yatırımlarının envanteri çıkarılmalı her birisi için etki analizleri yapılmalıdır. Bundan sonraki tüm hayvancılık yatırımları ise ülkesel ihtiyaç analizleri doğrultusunda ve tek bir birim tarafından planlanmalıdır. İhtiyaç duyulmayan yatırımlar için ayrılan bütçe, üretime tahsis edilmelidir.

Kırsal kesimde yaşayan küçük ölçekli aile işletmeleri için hedefleri belirlenmiş ve sürdürülebilir üretime sağlayacak destekleme politikaları geliştirilmelidir. Öncelikle bitkisel üretim potansiyeli hayvancılığa uygun olan bölgeler seçilerek Hayvancılık Bölgeleri oluşturulmalıdır. Bu bölgelerde daha önce yapılmış ve atıl durumda olan işletmeler için yasal düzenleme yapılmalıdır.

Hayvancılık alanı olarak seçilen pilot bölgelerde öncelikle bitkisel üretim planlaması yapılmalıdır. Yem maliyetlerinin düşürülebilmesi için mevcut meralardan daha iyi bir şekilde yararlanılması hedeflenerek, kültür meralar oluşturulmalı; düşük verimli yamaç ve kıraç araziler yem bitkileri üretime için planlanmalıdır. Ülkemizin kendi sürüsünden doğal şartlara daha uyumlu ve yüksek nitelikli damızlık üretime teşvik edilerek ithalat oranı azaltılmalıdır.

2-retime teşvik eden desteklemeler

Hayvancılık destekleri 2002 yılından bu yana hem sayısal olarak hem de bütçe tutarı ile artarak devam etmektedir. Bugün itibariyle 18 farklı kalemde destek ödemeleri yapılmaktadır. Toplamda hayvancılığa ödenen destek miktarı yüksek olsa da kalemler bazında ayrılan miktarlar enflasyon karşısında düşük düzeyde kalmıştır. Bu

nedenle destekleme ödemelerinin yönlendirici ve üretimi teşvik edici özelliği zayıflamıştır. Bununla beraber hayvancılıkta kullanılan girdilerde ithalat oranının her geçen yıl arttığı bilinmektedir.

Destekleme politikalarında yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. İşletmeler aile ve ticari olarak iki kategoride sınıflandırılmalıdır. Bu kapsamda 50 baş ve üzeri sağmal inek bulunan süt işletmeleri ile 200 baş ve üzeri hayvan bulunan besi işletmeleri ticari, diğerleri ise aile işletmeleri olarak sınıflandırılmalıdır. İşletme yapısına göre destekleme modeli oluşturulmalıdır. Aile işletmelerine ise hayvan başına ve ayrıca hayvansal üretimde kullanılan tarım arazilerine dekar başına tek destek ödemesi yapılmalıdır.

3- Süt sektörüne ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri

Süt sığırcılığında yatırım teşviklerinin etkisi ile ticari işletmelerin sayısı artmıştır. Bu çiftliklerde sürü sağlığı ve yönetiminin doğru uygulanması sonucu verim ve kalitede önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Hayvancılık Stratejisi'nde süt sığırcılığı tüm boyutlarıyla değerlendirilerek önemli bir faaliyet olarak benimsenmelidir. Bitkisel üretim deseninin uygun olduğu havzalar saptanmalı ve yatırım alanları olarak planlanmalıdır.

Çiğ süt maliyetlerinin hesaplanmasında öncelikle metot belirlenmelidir. Ticari işletmelerde üretilen çiftlik sütleri için ayrı bir maliyet-fiyat çalışması, küçük işletmelerde üretilen ve toplanan sütler için ayrı maliyet-fiyat çalışması yapılmalıdır. Hesaplanan maliyet fiyatına, o anki enflasyona göre "üretici refah payı" adında ek bir ödeme eklenmelidir.

Çiğ süt tavsiye fiyatı açıklamasından önce zorunlu hale getirilmiş olan Gıda Komitesi onayı kaldırılmalıdır. Bu durum Konseyi işlevsizleştirdiği gibi fiyat istikrarsızlığına da yol açmıştır. Çiğ süt alımı karşılığında üreticinin yem alma mecburiyeti önlenmelidir. Eğer yem karşılığı süt alımı sözleşmesi olacak ise fiyatlama bir parite üzerinden yapılmalıdır.

Kalite kriterlerine yağ ve protein oranları dışında somatik hücre sayısı ve toplam bakteri sayısı da eklenmelidir.

Ülkemizde etkili bir hayvan ıslahı stratejisi hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Damızlık düve merkezleri aktif hale getirilmelidir. Damızlık ithalatına kısıtlama getirilmeli ve bu merkezlerden alınacak düvelere teşvik verilmelidir.

Piyasa düzenlemesi kapsamında piyasadan çekilen çiğ sütler süt tozuna dönüştürülmekte ve dış pazarlara düşük fiyatlardan satılmaktadır. Müdahale amacıyla üretilecek ürünlerin değerinin çok altında yurtdışına satmak yerine en alt gelirli ailelere yardım programı kapsamında dağıtmak, yeni nesillerin sağlığına katkıda bulunmak anlamına da gelmektedir. Bu amaca yönelik olarak ESK ile Aile ve

Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında bir protokol yapılması uygun olacaktır. En alt gelirli ailelerin listesi hazırlanmalı ve her haneye bir gıda kartı verilmelidir. Aylık olarak bu kapsamda üretilen ürünler kartlara tanıtılarak Tarım Kredi Marketleri üzerinden ailelere düşük ücret mukabilinde veya bedelsiz olarak dağıtılmalıdır. Ürünlerin bedeli Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından karşılanmalıdır.

4- Kalite standartlarının verimliliğe dönüştürülmesi

Bakanlığımız tarafından geçmiş yıllarda uygulanan Hayvancılığı Geliştirme Projesi kapsamında ticari süt işletmelerinde (entansif) holstein sütçü ırkı, meraya dayalı aile işletmelerinde ise simental veya etçi ırklar ile melez ırkı hayvanları geliştirici programlar uygulanmıştır. Son 5 yılda uygulanan hayvancılık politikaları sonucu, bugün itibarıyla büyükbaş sürüsünde bir simentalizasyon gerçekleşmiş ve kültür ırkı süt inekleri içerisinde kombine ırkların payı yüzde 50'ye yükselmiştir. Özellikle ticari işletmelerde ırk değişiminden kaynaklı süt verimi düşüklüğü, çiğ süt fiyatlarını yükseltme talebini güçlendirmiştir. Bakanlığımızın en kısa sürede entansif işletmeleri süt ırkına dönüştürme ve yılın belirli aylarında merada otlayan hayvan sürülerinde de kombine veya melez ırkları geliştirme programı uygulaması gerekir.

5- Hayvan sağlığı ve refahı

Hayvan sağlığı ve refahı, gıda güvenliği ve güvenilirliğinin temini ile halk sağlığının korunmasının en temel unsurlarındandır. Ülkemizde sürü ortalamasının çok üzerinde buzağı, kuzu ve oğlak ölümleri olduğu sektörde iştigal eden herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Buna karşın yüksek oranda buzağı, kuzu ve oğlak ölüm nedenleri ve kayıpların boyutuna ilişkin net veri bulunmaması, bu son derece hassas konunun önemini azaltmakta ve mücadele stratejilerinin geliştirilmesini zayıflatmaktadır. Türkiye'de hayvan popülasyonunun arttırılması, et ve süt veriminin yükseltilmesi ve dolayısıyla ithalatın önlenmesinde kritik öneme sahip olan bu sorunun çözümüne yönelik acil ve etkin bir eylem planı oluşturulmalıdır. Ulusal aşı üretim ve kontrol merkezi kurulmalıdır. Ticari işletmelerin tamamında sağlık taramaları yapılmalı ve en kısa zaman diliminde hastalıktan arı işletmelere dönüştürülmelidir.

6- Yemde dışa bağımlılık

Hayvancılık sektörünün en önemli girdilerinden biri yem olup rasyon içerisinde de önemli oranda kaba yem kullanılmaktadır. Ülkemizde, kaliteli kaba yem kaynakları çayır-mera ve yem bitkileri tarımı yoluyla elde edilmektedir. Hayvancılık sektöründe rekabet edebilme şansı, daha az maliyetle daha çok ve daha kaliteli üretim yapabilmeye bağlıdır. Kaliteli kaba yem açığı konsantre yem tarafından kapatılmaktadır. Bu da ithalatı arttırmakta ve maliyetleri yükseltmektedir.

Ülkemizde yem bitkilerinin ekiliş alanlarının artırılması, girdi maliyetlerinin düşürülmesi, kaba yem ihtiyacımızın yerli kaynaklardan karşılanabilmesi, silaj üretiminin arttırılarak yeşil yem zincirinin oluşturulması önem taşımaktadır.

Kaba yem üretim planlaması yapılmalıdır. Kaba yem kalitesinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Mera alanlarında verimliliği artıracak çalışmalar yapılmalıdır. Yaşanabilecek kuraklığa karşı kısa, orta ve uzun vadeli eylem planları oluşturulmalıdır. Doğu Anadolu'da protein değeri yüksek ve soğuğa dayanıklı ot çeşitleri ile ıslah geliştirilmelidir.

7- Kırmızı et piyasası durumu ve altyapısı

Türkiye'de 2022 yılında yaklaşık 2,2 milyon ton kırmızı et üretimi gerçekleşmiştir. Bunun yüzde 75'i büyükbaş, yüzde 25'i küçükbaş hayvan etinden oluşmaktadır. Damızlık dişi hayvan kesimleri dışında, çoğunlukla erkek danaları yaklaşık 7-8 aylık periyotlar halinde yoğun yemleme sistemine dayalı sığır besiciliği yapılmaktadır. Market ve kasap tezgâhlarında ve et endüstrisinde çoğunlukla bu etlere talep oluşmaktadır. Bu nedenle dana karkas fiyatları çoğunlukla et fiyatlarında belirleyici role sahiptir. Sığır besiciliği yapan üreticiler, başta Kuzeydoğu Anadolu illeri ve meraya dayalı hayvancılığın yaygın olduğu yerleşimlerde; celeplerin üreticilerden topladığı genç danaları ve damızlık işletmelerden çıkan besilik materyali toplayarak besiye alırlar. Kesim olgunluğuna gelen hayvanlar, genellikle market ve sanayicilere ara tedarikçilik yapan komisyoncular tarafından satın alınır ve ete dönüştürülür. Tedarik zincirinin çok aktörlü olması ve piyasa mekanizmalarının fiyat belirleme olgusunun zayıf olması fırsatçılığa neden olmaktadır. Ayrıca karkas fiyatlarının aşırı yükseldiği dönemlerde başlayan ve her geçen yıl sayısal olarak artış gösteren ithal besilik materyal ile besi sığircılığı yapmak yaygın bir hal almıştır. Bu şekilde yapılan besicilik ile toplamda et üretiminde artış sağlanmış olsa da zaten altyapısı yeterince güçlü olmayan besiciliği daha sorunlu bir hale çevirmiştir.

İthal besilik materyallerin ırk özellikleri, yaşları ve sağlık durumlarının kamu otoritesinin standartları ile belirlenmesinin oluşturduğu avantaj dışında, iç piyasadaki canlı hayvan fiyatlarına göre en az yüzde 40 düşük olması ithal menşeli hayvanlara yönelik güçlü bir talep oluşmasına neden olmaktadır. Farklı sektörlerden yatırımcıların besicilik yapmaya başladığı ve mevcut olan büyük işletmelerin kapasitelerini daha da büyüüttüğü gözlemlenmektedir.

Yine besi sektöründe büyük işletmelerin üretimdeki paylarının her geçen gün artması, birçoğunun aynı zamanda yurtdışından besilik ticareti yapmaya başlaması, bununla birlikte et satışı ve sanayici olması gibi hususlar söz konusu işletmelerin ellerindeki stok durumuna göre pozisyon almaları sonucunu doğurmaktadır.

Bakanlığımız bazı dönemlerde besilik ithalatını yerli üreticiyi koruma amacı için kısıtlamaktadır. Söz konusu uygulamalar nedeniyle işletmelerin çoğu boş kalmaktadır. Bu durum kırmızı et arzının planlanmasına engel teşkil etmektedir. Kısa vadeli kararlar uzun vadeli rasyonel üretim planlanmasına imkân vermemektedir.

Ayrıca ithal besilik materyallerle besi ahırlarının olduğu dönemlerde hayvan besleme büyük ölçüde kesif yemleme ile yapılmaktadır. Ham maddelerinde yüzde 56 oranında dışa bağımlılığın olduğu yem fiyatları bu dönemlerde aşırı talep artışından dolayı yükselmekte ve süt üretim maliyetlerini artırmaktadır.

Sonuç olarak, Bakanlığımızın kırmızı et üretimi ile ilgili yıllara sâri bir stratejisinin olması gerekmektedir. Yıllık talebe göre arz açığı teşkil edecek et miktarının öngörülerek ESK'ya bildirilmesi ve tedarik için dış bağlantıların yapılarak karkas et ve kesimlik hayvan ile ikame edilmesi daha rasyonel olarak görülmektedir. Bununla birlikte, ithal besilik ikamesi düşünülecek ise iç piyasadan hayvan alımı yapanların haksız rekabete uğraması önlenmelidir. Piyasa regülasyonu kapsamında, maliyet odaklı bir fiyatlama modeli ile sözleşmeli üretim ile ESK tarafından besilik materyal tedarik edilerek üretim planlanmalıdır.”

Özetle, sorunların tespiti, çözüm önerileri kimsenin itiraz etmeyeceği netlikte. Önemli olan bu tespitler doğrultusunda uygulanacak politikalar. İthalatın sakıncalarını uzun uzun anlattıkta sonra ithalata devam ederseniz inandırıcılığınız kalmaz.

Hayvancılık stratejisine ihtiyaç var

Ülkemizde özellikle kırmızı et arzında daralma olduğu dönemlerde Avrupa Birliği (AB) ve Güney Amerika ülkelerinden tedarik yoluna gidilmektedir. AB Yeşil Mutabakatı ile değişen politik tutum yakın gelecekte bu ülkelerden ithalat ile ikame imkânını zayıflatacaktır. Bu itibarla ülkemizde önümüzdeki yıllarda hayvansal ürünlerde arz açığı yaşanmaması için bazı radikal kararların alınması zorunlu görülmektedir. Hedef çerçevesi belirlenmiş, verim ve kalite odaklı, hayvan sağlığı ve refahını önceleyen, çevre ile uyumlu, sürdürülebilir üretimi sağlayacak yeni hayvancılık politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemiz coğrafyasının bitkisel üretim potansiyeli, iklim avantajları, geleneksel üretim kültürü ve işletme altyapıları dikkate alınarak bir “Hayvancılık Stratejisi” hazırlanmalıdır.

Hayvancılık Stratejisi; ihtiyaç analizleri doğrultusunda hayvan ıslahı programları, hastalık ve zararlılarla mücadele planları, hayvan refahı ve çevre sağlığı, yem üretimi ve tedariki, pazar mekanizmalarının genişletilmesi, çiftçi örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, piyasa regülasyonları ve sanayi entegrasyon planlarını kapsamalıdır. Bilim ve teknoloji ışığında rasyonel stratejilere dayalı olarak hazırlanacak orta ve uzun vadeli plan ve programlar ile ülkemizde sürdürülebilir et ve süt ürünleri arz güvenliğini sağlamak ve ihracat imkânlarını geliştirmek mümkün olacaktır.

Kur artışında ‘izin yöntemi’ değişti

Alaattin AKTAŞ

25 Ekim 2023 Çarşamba

Seçimlere kadar epey mücadele sergilenerek aylarca yatay denilebilecek şekilde götürülen kurlarda yeni ekonomi yönetiminin işbaşı yapmasıyla birlikte bir artış başladığını biliyoruz. Kurlarda eski ekonomi yönetimi göreve devam etmiş olsaydı da artış kaçınılmazdı; çünkü yay öylesine gerilmişti ki 2022’nin ağustosundan beri neredeyse yatay tutulan kurların gevşemesinden başka çare kalmamıştı.

Ama yeni yönetim artışta sanki farklı bir artış eğilimini tercih etti.

Döviz kurları seçimden sonra adeta merdiven çıkar gibi artmaya başladı. 1 Haziran’dan 24 Ağustos’a kadar olan yaklaşık üç ay böyle geçti. Kur arttı, sonra bir süre yatay gitti; ardından bir artış daha, sonra yine yatay bir seyir...

Bu şekilde 24 Ağustos’a kadar gelindi. Söz konusu tarihte iki gelişme birden yaşandı. Merkez Bankası’nın politika faizi 24 Ağustos’ta beklenmeyen şekilde 7.5 puan artırılarak yüzde 17.5’ten yüzde 25’e çıkarıldı. O gün ve ertesinde dövizde hızlı bir iniş yaşandı. Önce sanıldı ki döviz kurları politika faizi tahminlerin ötesinde bir artışa konu olduğu için geriliyor. Kurlardaki gerilemede bu sürpriz faiz artışı da etkiliydi tabii ki ama asıl etkenin aynı gün Merkez Bankası’nın piyasaya yüklü miktarda döviz satması olduğu daha sonra anlaşıldı.

Yöntem de o tarihte değişti

Türkiye’de döviz kurunun Merkez Bankası kontrolünde oluştuğunu bilmeyen tabii ki yok. Merkez Bankası uygun gördüğü ve gücü yettiği ölçüde kuru tutuyor.

Haziran ayı başından 24 Ağustos’a kadar olan yaklaşık üç ayda merdiven yöntemi izlenmişti. 25 Ağustos’tan itibaren ise hafif eğimli ya da başka bir ifadeyle “tatlı bir yokuş” kıvamında bir artışa izin verilmeye başlandı.

Doğrusu bu eğilimi sağlayabilmek için Merkez Bankası’nda epeyce çaba gösteriliyor olmalı!

Grafik nereye işaret ediyor?

Normal koşullarda, üstüne basa basa bir kez daha belirtiyorum, normal koşullarda, 25 Ağustos'tan bu yana geçen iki aydaki eğilim, grafikteki çizginin yıl sonunda hangi noktada oluşabileceğini somut olarak ortaya koyuyor.

Ancak bu bir dolar tahmini değil, onu da belirteyim. Türkiye'de dolar tahmini yapılamaz. Bugün yapacağınız bir tahmin, her şeyi bir yana bırakın, politika faizi yarın örneğin çok artırılır ya da düşürülürse tümüyle bir anda çöpe gider. Ekonomik kararlar, en başta da faiz kararı siyasi kaygılarla alındığı için de bir kur tahmini yapmak mümkün değildir.

Benim grafikteki gidişatın işaret ettiği nokta dediğim, hem eğilime, hem de daha çok orta vadeli programda yer alan tahmine dayanmaktadır.

Grafikteki eğilim, yılın 29.70 dolayında kapatılacağına işaret etmektedir. Zaten OVP açıklandığında da tahminler bu doğrultuda yoğunlaşmış, yılın 29.50-30.00 arasında kapatılmasının beklendiği bu köşede de ifade edilmişti. (Ekonomi 7 Eylül 2023)

Ama bir kez daha altını çizeyim; yurt içinde başta faiz konusunda olmak üzere çok farklı bir adım atılır, yurt dışında Orta Doğu'da işler daha da karmaşık hale gelir, bu düzeyin çok çok üstüne çıkılır. O kaydı hep düşmekte yarar var.

Gerçekleşme, tahminden düşük olacak gibi

Orta vadeli programda bu yılın ortalama dolar kuru 23.88 olarak tahmin ediliyor. Ekimi de bitti sayarsak ilk on ayın ortalaması 22.58 oldu.

Yıllık ortalamanın 23.88 düzeyinde oluşması, son iki aydaki ortalamanın 30.38 olması demek. Ancak buna izin verilmez, normal eğilim de zaten buna işaret etmiyor.

Son iki aydaki ortalamanın, gidişata göre 28.90, en fazla 29 olabileceğini, böylece yıllık ortalamanın 23.63 dolayında kalacağını, yılın da 29.70 düzeyinde kapatılacağını tahmin edebiliriz.

Ölümüne teknoloji

Mine ATAMAN

25 Ekim 2023 Çarşamba

Filistin uygulanan ambargolar nedeniyle her yıl İsrail'den 4 milyar dolara yakın ithalât yapıyor, İsrail'in en büyük ticari ortağı. Filistin tahılların yüzde 45'ini, meyvelerin yüzde 86'sını, sebzelerin yüzde 52'sini İsrail'den alıyor.

Gazze'ye ölüm saçan İsrail; halkına ileri teknolojinin, finans gücünün konforunu yaşıyor. İsrail'in onlarca yüzü var, katil, acımasız, soykırımcı. Diğer taraftan coğrafyanın kaderine teknoloji ekip, güç hasat ediyor. İsrail'in onlarca yüzü var kimi yenilikçi kimi ölümcül.

Tarım ticareti çok kırılgan

İsrail Filistin savaşı tarım ticaretinin kırılganlığını bir kez daha ortaya koydu. G20 Zirvesinde ABD ve Hindistan tarafından büyük methiyelerle pazarlanan Hindistan-Orta Doğu- Avrupa Ekonomik Koridoru IMEC'in ne kadar kırılgan olduğunu gördük.

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von Der Leyen'in "kıtalar ve medeniyetler arasında yeşil, dijital bir köprü" diyerek övdüğü IMEC'in savaşıardan beslenen Ortadoğu'da kök salması hiç kolay değil. Proje şimdiden Hayfa limanında güvenliğe takıldı, ticaretin yolları tuzaklarla örüldü.

Uzmanlara göre dünya büyüme oranı 2024'te yüzde 1.7'ye gerileyebilir, dünya ekonomisinde 1 trilyon dolar bir durgunluk demek. İran'ın günlük petrolün beşte birinin nakledildiği Hürmüz Boğazını kapatma ihtimali, 2024 küresel enflasyonunu yüzde 6.7 seviyesine taşıyabilir. Savaş nedeniyle İsrail limanlarına yapılan taşımacılıkta navlun fiyatları ve savaş risk primi yükseltildi. İsrail Negev çölünde ürettiği potasyum ile dünya potas ticaretinin yüzde 8'ini yapıyor.

Rusya'nın arzı dengeleme ihtimaline karşı Gazze sınırından 30 km uzaktaki Aşhdod limanına yapılan füze saldırıları nedeniyle nakliyede sorunlar yaşanabilir. İsrail gıda endüstrisi yenilikçi ve katma değerli ürün üretmeye odaklı. 2021'de İsrail 4 milyardan fazla çiğ gıda ithal etti. ABD'den yapılan ithalatın lojistik maliyeti oldukça yüksek. Türkiye için fırsat.

Bilim ek refah biç

İsrail 50 yıldır tarımını teknolojiyle besledi, güçlü bir çiftçi örgütü kurdu. Tarım ekonomisinden, tarımsal teknoloji merkezine geçiş yaptı, tarımsal katma değerini artırdı. Su yönetimi ve güvenliğinde dünya lideri, tohumculuk ve robotik tarım alanlarında dünyaya know – how pazarlıyor, halkına refah satın alıyor.

Tarım Afrika'yı İsrail'e bağlıyor

İsrail soykırımına dünyadan farklı karakterde tepkiler yükselirken Afrika İsrail ile olan menfaat ilişkilerine göre sesinin tonunu ve rengini belirliyor. Chatlam House'un Afrika Programı Direktör yardımcısı Tighisti Amare'ye göre "gıda güvencesizliğiyle mücadele eden Afrika için İsrail'in tarım teknolojilerindeki becerisi ve hamiliği cazip bir fırsat."

17 Ağustos 2022'de Türkiye - İsrail diplomatik ilişkilerinin yeniden başlatılma kararı özellikle tarım teknolojileri alanında yapılacak iş birliktelikleriyle güçlendirilecekti. Türkiye İsrail'e 6.74 milyar dolarlık ihracat yaparken ithalat rakamı 2.17 dolar. Milyar dolarlık belirsizlik başladı.

Türkiye'nin gıda enflasyonu OECD ortalamasının yüzde 400 üzerinde. TÜSİAD'ın tarım raporuna göre; girdi maliyetleri, kronik sorunlar, iklim değişikliği kaynaklı rekolte kayıpları, vergi düzenlemeleri gibi nedenlerle Türkiye Ortadoğu ve Avrupa'nın güvenli tarım tedarikçisi olma hedefinden uzaklaşıyor.

Dünya ekonomisindeki durgunluk, kur farkı, savaşlar Türk çiftçisine gelir kaybı, sofraya zam olarak yansıyor. Ezcümle; Cumhuriyetin 100. yaşını coşku ve minnetle kutlarken, dünyanın bin bir türlü halini, ülkelerin onlarca yüzünü görüyoruz. Bilime, teknolojiye yatırım yapanlar halkına mutluluk, safsata ekenler yokluk getiriyor. Doğum günümüz kutlu olsun.

Abdulkadir Selvi

Kara savaşını ABD yönetecek

İsrail'in, Gazze sınırına askeri yığınak yaptığı ilk günden bu yana kara harekâtı beklentisi var.

Ama İsrail bir türlü kara harekâtını başlatmadı. Gelen bilgiler ABD'nin, İsrail ordusunu yetersiz ve disiplinsiz bulduğu yönünde. ABD, Gazze savaşını İsrail'e bırakılamayacak kadar ciddi bir iş olarak görüyormuş. ABD'nin, "Bu haliyle kara harekâtına girişerseniz, meskûn mahal savaşında Hamas'ın karşısında başarısız olursunuz" dediğı yönünde.

ABD duruma el koymuş. ABD'nin, Irak işgalinde görev alan Korgeneral Glynn'i koordinatör olarak atamış. Peki bu durumda ABD de savaşa girmiş olmuyor mu? Felluce operasyonları, Vietnam savaşından sonraki en büyük şehir savaşı olarak gösterilmişti. Glynn, Felluce'de şehir savaşlarını yöneten tecrübeli bir isim. ABD, Felluce'de çok kan dökmesine rağmen istediğı başarıyı sağlayamamıştı. Ama meskûn mahal savaşında deneyim kazanmıştı.

NETANYAHU İLE ASKER ARASINDAKİ SORUN

ABD'nin, İsrail'de yaşadığı bir sorun da Netanyahu ile İsrail ordusu arasında yaşanan sorun. Askerler, 7 Ekim'deki saldırıdan Netanyahu'yu sorumlu tutuyor. Gerekli önlemleri almadığı için bu saldırıya neden olduğunu düşünüyorlar. Öyle ki sınırdaki askerleri ilk ziyaretinde Netanyahu konuşma yapmak istemiş ama askerlerin tepkisi üzerine konuşamamıştı. Ancak ikinci ziyaretinde konuşma yapmasına izin verildi. İkinci bir rahatsızlık konusu ise, kara harekâtını sürekli olarak ertelediğı için askerlerin tepkili olduğu söyleniyor. Netanyahu'nun bazı talimatlarının uygulanmadığı iddia ediliyor. Netanyahu ile Savunma Bakanı Gallant ve Genelkurmay Başkanı Halevi ortak basın toplantısı düzenlediler ama oradaki tablo aralarındaki ayrışmayı daha çok ortaya çıkardı.

GAZZE, İKİNCİ VIETNAM OLUR MU

İsrail'in, Gazze'ye yönelik operasyonlarına "sınırsız" destek vererek, dökülen kanda payı olan ABD bununla yetinmemiş olacak ki, kara operasyonlarıyla bizzat savaşa girmeyi tercih etmiş. Bu, Gazze'ye yeni bir rejim kurmayı planlayan ABD ile İsrail'in daha çok kan döküleceği demektir. Savaşı başlatırsınız ama nasıl biteceğini bilemezsiniz. Gazze'ye kara harâkatı ikinci Vietnam olabilir.

DAVUTOĞLU'NA RANDEVU YOK

Davutoğlu, "Filistin için fiilen başbaşa ağladığımız Sayın Erdoğan" deyince, dilimden "O yüzden mi ihanet ettiniz?" sözcükleri döküldü. İsrail'e "One minute" çeken, Kudüs'ün sesi olan, Filistinlilerin hamisi olan Erdoğan'a ihanet etmeye değer miydi?

Davutoğlu, Gazze'de yaşanan katliamı gerekçe göstererek Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan randevu talep etti.

Peki Erdoğan, Davutoğlu'na randevu verecek mi?Edindiğim izlenim randevu verilmeyeceği yönünde. Çünkü Erdoğan, kendisinden sonra başbakan ve AK Parti Genel Başkanı yaptığı Davutoğlu'nun ihanetini affetmiyor.

KILIÇDAROĞLU VE ÖZGÜR ÖZEL'İN KARNESİ

Kurultay tarihi yaklaşırken CHP'deki gelişmelere ilgisiz kalamıyorum. İlk başlarda Kılıçdaroğlu açık ara kazanır havası vardı, ama İstanbul kongresinden sonra hesaplar karıştı. Kılıçdaroğlu ile Özgür Özel arasında kıran kırana bir yarış yaşanacak.Çünkü CHP tabanında değişim talebi çok güçlü. Özgür Özel dahi zorlayabildiğine göre, eğer Ekrem İmamoğlu aday olsaydı Kılıçdaroğlu'nu devirebilirdi. Ama İmamoğlu o cesareti gösteremedi.

Part içi mücadele Kılıçdaroğlu'nun kimyasını bozmuş görünüyor. Her grup toplantısında kendisini daha fazla aşıyor. Öyle ki son dönemlerde Kılıçdaroğlu'nu izlerken, işi arabeske vurup, "Allah'ım neydi günahım" demek geliyor içimden. Önceden de mi böyleydi, yoksa seçimden sonra mı böyle oldu? Orasını bilemiyorum ama Kılıçdaroğlu ayrı bir dünyada yaşıyor.

YABANCI ASKER İSTİSMARI

Dünkü CHP grubundaki konuşmasında, "Eğer iktidar kendi askerine, ordusuna güvenmeyip başka askerleri çağırıyorsa" dedi. Kemal Bey, insana saç, baş yoldurtur. Türkiye'nin savunması için hangi yabancı asker davet edilmiş? DEAŞ'a karşı oluşturulan uluslararası koalisyonu dahil olduğumuz için tezkereye konulan bir ibareyi niye istismar ediyorsun? Madem yabancı asker geliyordu, aynı tezkereyi daha önce neden destekledin? Sen PKK ile birlikte hareket et, Irak ve Suriye tezkeresine karşı çık, ardından da Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra Suriye'de bu kadar geniş toprağın kontrol edildiği sınır ötesi harekât yapan iktidara laf söyle.

SELÇUK BAYRAKTAR'A HAKSIZLIK

Hem “Bayraktarları önce ben destekledim” de, “İlk olarak ben ziyaret ettim” diye konuş... Sonra çık, “Damadının ABD savaş gemisinde ne işi var?” diye sor. Sayın Kılıçdaroğlu; Selçuk Bayraktar, Libya Savaşı'nın, Karabağ Savaşı'nın kaderini değiştirdiği için, Bayraktar SİHA'lar Rusya-Ukrayna savaşında etkili olduğu için ABD savaş gemisine davet edilmiş olmasın? Selçuk Bayraktar bu ülkenin gururudur.

Şu CHP kurultayı bitse de Kemal Bey de normale dönse.

BARUT BİTTİ

Aslında bu yazıda, kurultaya giderken Kılıçdaroğlu ile Özgür Özel'in artılarını, eksilerini yazmak istiyorum.

Meşhur bir anekdot: Napolyon, savaşı kaybeden komutanlarına, neden kaybettiklerini sormuş. Komutan, “Bir, barut bitti” diye saymaya başlayınca Napolyon, “Tamam gerisini saymaya gerek yok” demiş.

Kemal Bey, seçimi kaybetti. Başkasını saymaya gerek yok.

ÖZGÜR ÖZEL'İN İKİ HANDİKAPI

Özgür Özel'e gelince iki büyük handikapı var.

1-Ekrem İmamoğlu'nun emanetçisi damgasını yedi

2-Bugün, Kılıçdaroğlu dönemine ilişkin eleştirdiği her şeyin daha önce hararetli bir şekilde savunucusuydu.

39 MİLLETVEKİLİ VERİLMESİ

Özgür Özel, 6'lı Masa'da yer alan DP, Saadet, Gelecek ve DEVA partilerine 39 milletvekili verilmesini sert bir dille eleştiriyor.

Oysa Özgür Özel daha önce bunu heyecanlı bir şekilde savunuyordu.

“Biz çeperlerde 10-15 daha fazla çıkarıyoruz. Son gün yaptığımız mucizevi birliktelikle 45 fazla milletvekili çıkaracağız. 30'u ittifak ortaklarımıza gidecek. 15 tane de bize kalacak” diyordu.

Demirel öldü ama ruhu siyasette yaşıyor. Ne demişti Demirel?: “Dün dündür bugün bugündür.”

Esfender KORKMAZ

Rasyonel politikanın alt yapısı yoktur

Türkiye’de birçok köşe yazısında, ekonomide rasyonel (*akılcı*) politikaların yalnızca geleneksel Ortodoks politikalarla aynı anlama geldiği şeklinde bir anlayış olduğu gözleniyor. Aynı paralelde; Heterodoks politikalar sanki akılcı değilmiş gibi bir algı oluşuyor.

Aslında heterodoks politikalar dâhil kullanılan tüm politikaların akılcı olması gerekir.

Söz gelimi rasyonel politikalara bir örnek olarak; “**Rasyonel Tercih Teorisi veya Rasyonel Seçim Teorisi**, *alternatifleri olan konularda olası tüm seçeneklerin sıralanması, her birinin maliyet ve getirilerinin hesaplanması ve buna bağlı olarak en uygun kararın verilmesi durumunu ifade eder.*”

Heterodoks politikalar; yüksek enflasyon ve kriz dönemlerinde normalleşme için uygulanan kısa süreli şok politikalardır. Bir örnek; yüksek enflasyonda, geçici olarak fiyat ve ücretler dondurulur. Ancak temel şart gelir dağılımının aşırı bozuk olmamasıdır. Türkiye gibi gelir dağılımı aşırı bozuk bir ülkede bu politikayı uygulamak imkânı yoktur. Aksi hâlde sosyal sorunlar artar.

İktisadi konjonktür ve sosyal şartlar uygunsa, heterodoks politikalar içinde rasyonel politikalar diyebiliriz.

Genel olarak, bugünkü başkanlık sistemi ve ideolojik anlayış içinde Türkiye’de rasyonel politikalar uygulama imkânı yoktur. Her şeyden önce piyasa ekonomisinin dayandığı hukuki ve siyasi alt yapı kalmadı. Bazı örnekler vermek gerekirse;

1. Mülkiyet güvencesi rasyonel politikaların olmazsa olmazıdır. Türkiye de hükûmetlerin kimsenin malına el koyması akla gelmez. Ama bazı siyasi kararlarla kayyum atanması ve bu konuda ortaya çıkan şaibeler, içerde ve dışarda mülkiyet güvencesini zedeledi.

Bir savcının açıklaması, yargı sisteminin mülkiyeti koruyamayacak kadar bozulduğunu gösterdi. Dahası, idare mahkemeleri şahıslar ve devlet olunca, devletten yana peşin karar veriyor. Bu durum özel mülkiyeti ürkütüyor. Elbette istisnaları olabilir ve fakat idare mahkemeleri için yaygın kanaat böyledir.

Türkiye'ye artık doğrudan yabancı yatırım sermayesi girmiyor. Yerli sermaye de yurt dışında yatırım yapmayı tercih ediyor. Bunun başta gelen nedeni, Türkiye de mülkiyet güvencesinin tartışılır olmasıdır.

2. Popülist politikalar bir ekonomide kaynakların etkin ve rasyonel kullanılmasına engeldir.

Dünkü Karar gazetesinde, 2022 ilk yarısında KOBİ'lere dağıtılan kredilerin tamamıyla dövize gittiği yazılıyordu. Yatırım programı kapsamında dağıtılan kredilerin, harcamaya ve ölü yatırıma gitmesi halinde, arz- talep dengesinin ve istikrarın sağlanması da imkânsız olur.

Aile yardımları adı altında yapılan seçim harcamalarının payı devlet yatırımlarının neredeyse iki katıdır.

2024 yerel seçimlerinde hükûmetin kamu kaynaklarını ve kamu imkânlarını kullanmaktan vazgeçmesi akla bile gelmez. Devlette en baştan en sona, lüks ve şatafat harcamaları da kısılması mümkün görünmüyor. Kaynakların seçim popülizmi için kullanılması, etkin ve rasyonel kullanılmaması demektir.

3. Bütçelerle kamu hizmeti yapmak olası değildir. Kamu gelir ve harcamaları ekonominin tümünü etkiler. 2024 yılı bütçe açığının GSYH oranı yüzde -6,4 ve bütçe içindeki payı yüzde 22,3'tür. Maliye ve Hazine Bakanı her seferinde mali disiplin diyor. Ancak açıklar artıyor. Dahası açıkların nedenleri de ürkütücüdür.

Zira bütçe, kamu-özel işbirliği yolu ile yapılan yatırımların ipoteği altındadır. Ayrıca kayıt dışı ekonominin payı yüksektir.

Hükûmetin uyguladığı adil ve rasyonel bir vergi politikası yoktur. Aklına gelince bir kararname ile yakaladığından vergi alıyor. Yani kümesteki kazları yoluyor.

Bu şartlarda bütçeler için rasyonel demek imkânı var mı?

4. MB anketinde 2023 TÜFE beklentisi 68'dir. Gelişmelere bakılırsa, İTO geçinme endeksinin de en az yüzde 80 olacağını tahmin edebiliriz. Bu durumda TÜFE'ye göre reel faiz oranı yüzde eksi 19,65'tir.

ABD enflasyonla mücadelede rasyonel politika uyguladığını ve bu nedenle reel faize döndüğünü söyledi. Türkiye de rasyonel politika için önce MB'nin yasa gereği TL'yi

koruması gerekir. Bu kadar eksi reel faiz varken TL'ye güven olur mu? Aynı paralelde millî paraya sahip çıkamayan bir merkez bankasına kim güvenir?

5. Hükûmet enflasyonla mücadelede reel faiz politikasına geçmek yerine firmaları suçluyor, tehdit ediyor. MB ve BDDK, Kur Korumalı Mevduat'tan dönüş için bankaları zorluyor. Bunlar bir piyasa ekonomisi için tamamıyla irrasyonel politikalardır.

6. Yabancı sermaye için güven ortamı sağlamak yerine, cari açığı önlemek için Çin'e kota getirmek yerine (*Çin'e kota mal darlığı yaratmaz*), Maliye ve Hazine Bakanı'nın gidip devletlerden borç bulmaya çalışması hiçbir ülke için rasyonel politika olamaz.

İbrahim Kahveci

Emeklilik felaket bir şey

Emeklilik konusunda defalarca ama defalarca yazıyorum. Türkiye bir felakete gidiyor. Aslında felaketi herkes gördü ama herkes “sistem bana dokunmasın, ne koparırsam kâdır” diyor.

Bakınız ben de Mayıs seçimlerinin ertesi günü emeklilik için başvurandanım. Umudumu kaybettiğim için yapacak bir şeyim kalmadı.

Ama hep beraber felakete gidiyoruz, bilesiniz.

Biliyorsunuz ki Türkiye halen genç bir ülke: Ortanca yaşımız 33,5...

Ama felaket şurada: **Geriden çocuk gelmiyor.**

Bir ülkenin nüfusunu artırmayı bırakın sadece aynı nüfusu koruması için aile başına 2,1 çocuk gerekiyor.

Biz bu oranı 2015 sonrası kaybettik ve şu anda aile başına doğum sayısı 1,62'ye düşmüş durumda.

Daha önce defalarca vermiştim: Türkiye’de genç nüfus sayısı artmayı bırakın tam tersine azalıyor. Hele de ileriki yıllarda genç nüfus daha da hızlı düşecek. Ve bunun tam tersi olarak yaşlı nüfus hızla artıyor ve ileriki yıllarda çok daha hızlı artacak.

Yaşlı bir ülke olma yolunda hızla ilerliyoruz. **Yaşlı ve fakir..**

Bir insan ne için çalışır? Mevcut anda geçimini sağlamak ve geleceği için birikim yapmak için..

Emeklilik sistemi aslında gelecek için yapılan bir birikimdir. Bunu insanlar devlete ödüyor ve devlet bir katkı payı ile sonradan yaşlı insanlara buradan ödeme yapıyor.

Pardon; Türkiye’de hayatının en verimli çağındaki genç insanlara da bu ödeme yapılıyor.

SGK verilerine göre 2023-Ocak-Temmuz döneminde 743,4 milyar lira emekli aylığı ödemesi yapılmıştır.

Ayrıca sağlık gideri için de 279,0 milyar lira ödenmiş.

Lakin bu paranın 451,3 milyar lirası Hazine’den “**Bütçe Transferi**” olarak SGK’ya aktarılmış.

Şöyle söyleyeyim: Her ay 106 milyar lira emekli maaşı ödemesinin yaklaşık 65 milyar lirası bütçeden ödeniyor.

Çalışanların ödediği prim emekli maaşlarının sadece yüzde 38’ini karşılıyor.

Yaş ortalaması 33,5 olan bir ülkede çalışanların ödediği prim emekli maaşlarının sadece yüzde 38’ini karşılaması felaket bir şey.

Bizler şu anda sosyal güvenlik sistemi ile gelecek nesillere zırnık bırakmadığımız gibi onların ödediği primleri de bir güzel harcıyoruz.

Ama buna rağmen **emekli maaşları** çok düşük.

Hatırlarsanız ortalama bir emekli maaşının 10-15 yıl önce asgari ücretten yüzde 20 fazla olduğunu ama şimdi tam tersine asgari ücretten yüzde 21 düşük olduğunu grafiklerle vermiştim.

Yani **emekliye çok düşük maaş** veriliyor ama buna rağmen **emeklilere ödenen toplam ücret çok yüksek**.

Bunun tek bir nedeni var: **EYT , yani erken emeklilik**.

Bakınız, bizim emeklilik sistemi felaket denecek derecede bozuktur. Ne ödediğiniz primler doğru dürüst hesaba katılıyor ne de alacağınız ücret süresi.

Özellikle ücret süresi (emekli maaşı alınan toplam yıllar) bizim emeklilik sistemimizde hiç hesaba katılmamış.

Bunu şöyle bir örnekle vereyim: (A) kişisi aylık 5 bin lira primle 43 yaşında emekli oluyor. (B) kişisi ise aylık 3 bin lira prim ödemesi ile toplamda aynı primi ödüyor ama çok daha fazla süre çalışıp 60 yaşında emekli oluyor.

Örneğimizdeki her iki kişi de toplamda devlete aynı primi ödemiştir. Ama (A) kişisi daha çok maaş alıyor.

Burada iki büyük sakınca var: A kişinin erken emekli olup ortalama yaşam süresi 80 yıl olduğundan dolayı 37 yıl maaş alacağı hiç ama hiç hesaba katılmamış. Oysa aylık olarak daha az prim ödemiş ama süre olarak daha çok çalışmış B kişinin hakkı burada feci şekilde gasp edilmiştir. Oysa B kişisi 60 yaşında emekli olduğunda yaklaşık olarak sadece 20 yıl maaş alacaktır.

Kısaca şunu söyleyelim: Asgari emekli maaşı kavramı da eklendiğinde bizim sosyal güvenlik sistemi aslında bir **dilencilik sistemine** dönüşmüş oldu.

Yıllarca ısrarla diyorum: Gelin bu sistemi düzeltelim. Gelin “mezarda emeklilik” laf salatasına kanmadan adaletli bir emeklilik sistemi kuralım.

Bakın şu anda bile **emekliler aslında maaş alamaz duruma** geldiler. İlerleyen yıllarda bu gidişle çok daha az maaş almak durumunda kalacaklar.

Oysa insanın insan gibi yaşaması için özellikle yaşlılık halinde daha iyi bir gelire ihtiyacı var.

Peki bu sistemi neden şu anda düzeltemiyoruz? İki temel nedeni var: 1-Çalışanlar açısından çalışma şartları ve ücreti çok düşüktür. 2-İşsizlik halinde işsizlik fonu yerine aslında emeklilik fonu devreye girmiş oluyor. Oysa işsizlik oranının çok düşük olması ve yüksek ücretli çalışma şartlarının sağlanması gerekiyor.

Yani ülkenin refaha ermesi ve rasyonel yönetilmesi... Eeee bunun da en fazla karşısında emekliler durdular. Ülkenin de kendilerinin de refahını aslında emekliler engelledi.

Bir bakıma adalet yerini buldu da diyebiliriz... Ama hep beraber kaybettiğimizi de ifade ederek bitireyim....

Geçmiş olsun.